

PARMENİDES KİMDİR?

"Varlığın ve Değişmezliğin Sarsılmaz Mantığı"

M.Ö. 515 - 450 yılları arasında Güney İtalya'daki Elea kentinde yaşamış olan **Parmenides**, Elea Okulu'nun kurucusu ve felsefe tarihinin en radikal düşünürlerinden biridir. Herakleitos'un "her şey akar" fikrine şiddetle karşı çıkmış; değişimin, hareketin ve çokluğun birer yanılsama olduğunu savunmuştur. O, mantığı duyuların üstüne koyan ilk gerçek rasyonalisttir.

Arkhe: Mutlak ve Tek "Varlık"

Parmenides'e göre evrenin kökeni (*Arkhe*) ne su ne de ateştir; o sadece "**Varlık**"tır. Onun ünlü önermesi şudur: "Varlık vardır, yokluk yoktur." Bir şeyin yokluktan gelmesi veya yokluğa gitmesi mantıksal olarak imkansızdır. Bu nedenle varlık; öncesiz, sonrasız, değişmez ve bölünemez bir bütündür.

Değişim Bir Yanılsamadır

Duyularımız bize nesnelere büyüdüğünü, çürüdüğünü veya hareket ettiğini söyler. Ancak Parmenides'e göre duyular aldatıcıdır. Mantıksal olarak, eğer bir şey değişiyorsa, o şey olduğu şey olmaktan çıkıp başka bir şey (yokluk) olmaya doğru gidiyor demektir. Akıl ise bize "var olanın" asla değişmeyeceğini söyler. Bu yüzden değişim, sadece ölümlülerin bir kuruntusudur.

Hakikat Yolu ve Sanı Yolu

Parmenides, "Doğa Üzerine" adlı şiirinde iki yoldan bahseder. **Hakikat Yolu** (*Aletheia*), bizi akıl yoluyla değişmez olan "Bir"e ulaştırır. **Sanı Yolu** (*Doxa*) ise bizi duyulara ve yanıltıcı görüşlere hapseder. Bilge kişi, gözlerine veya kulaklarına değil, sadece sarsılmaz mantık ilkelerine (*Logos*) güvenen kişidir.

Varlık Bir Küre Gibidir

Varlığı tasvir ederken onu her yönden dengeli, eksiksiz ve mükemmel bir **küre**ye benzetmiştir. Başlangıcı ve sonu olmayan bu "Bir", kendi içinde tamdır. Bu düşünce, evrenin sınırsız bir kaos değil, akılla kavranabilir kapalı ve düzenli bir yapı olduğu fikrini doğurmuştur.

Mantığın ve Metafiziğin Babası

Parmenides, felsefeyi fiziksel gözlemlerden koparıp tamamen soyut düşünce ve mantık zeminine taşımıştır. Onun "Özdeşlik İlkesi" (Bir şey neyse odur), klasik mantığın en temel kuralı olmuştur. Kendisinden sonra gelen Platon ve Aristoteles, onun "değişmez gerçeklik" fikri ile Herakleitos'un "oluş" fikrini uzlaştırmak için yüzyıllarca çaba sarf etmiştir.